

DOI: 10.31866/2410-1176.51.2024.318366
УДК 792.82(477.83):792.071.2.027ТрегубовДослідницька стаття
© Чурпіта Т., 2024

Сценічне життя балету «Маруся Богуславка» в постановці Миколи Трегубова 1953 року

Тетяна Чурпіта

Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

Анотація. *Мета статті* — простежити сценічне життя балету «Маруся Богуславка» в постановці М. Трегубова 1953 р. та з'ясувати обставини зникнення цього спектаклю з репертуарної афіші Львівського театру опери та балету. *Результати дослідження.* Спираючись на нечисленні мистецтвознавчі праці, присвячені львівському втіленню балету А. Свечнікова-М. Трегубова «Маруся Богуславка», проаналізовано соціокультурні обставини та факти, пов'язані з постановкою. *Наукова новизна.* У статті вперше детально проаналізовано сценічний шлях балету «Маруся Богуславка» в постановці М. Трегубова у Львівському театрі опери та балету 1953 р., уточнено причини зникнення твору з репертуарної афіші. *Висновки.* Театральний сезон 1953–1954 рр. у Львівському театрі опери та балету для головного балетмейстера М. Трегубова розпочався з постановки історико-героїчної драми «Маруся Богуславка» на музику А. Свечнікова. Це була третя версія вистави (після київської та донецької) на театральних просторах України. За основу постановки балетмейстер обрав київський варіант С. Сергеева 1951 р., який на вимогу керівництва театру неодноразово змінювали і в остаточній версії він мав значні недоліки в драматургії. Працюючи над постановкою, М. Трегубову довелося докласти чимало зусиль, щоб хоча б деякою мірою перебороти дивертисментність лібрето та знайти єдину лінію розвитку сценічної дії. Львівська прем'єра балету «Маруся Богуславка» М. Трегубова відбулася 27 грудня 1953 р. Водночас з оригінальними епізодами, цікавими образами головних героїв, вдалими масовими сценами та народними танцями критики відзначали відсутність єдиної лінії розвитку сценічної дії, перевагу дивертисментних танцювальних номерів, безпідставне використання пантоміми. Рішення М. Трегубова взяти за основу версію С. Сергеева призвело до нетривалого сценічного життя вистави. Після прем'єри балет показали 20 разів упродовж чотирьох сезонів, що свідчить про неабиякий глядацький інтерес до твору, і лише в театральному сезоні 1958–1959 рр. постановка зникла з репертуару. На це вплинули не так прорахунки балетмейстера, як зазначають критики Ю. Станішевський та А. Терещенко, як природне оновлення репертуару, а також звільнення М. Трегубова з посади головного балетмейстера Львівського театру опери та балету ім. І. Франка за власним бажанням 15 жовтня 1958 р.

Ключові слова: Микола Трегубов; балет «Маруся Богуславка»; Львівський театр опери та балету; балетмейстер; балет

Для цитування

Чурпіта, Т. (2024). Сценічне життя балету «Маруся Богуславка» у постановці Миколи Трегубова 1953 року. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство, 51*, 124–130. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.51.2024.318366>

Вступ

Серед багатьох творів, поставлених заслуженим діячем мистецтв УРСР М. Трегубовим на сцені Львівського театру, балет «Маруся Богуславка» композитора А. Свечнікова залишається недостатньо вивченим. Аналіз сценічного шляху та з'ясування обставин, що призвели до зняття твору з репертуарної афіші театру, є своєчасним

не тільки для розуміння минулого, а й для розвитку вітчизняного балетознавчого дискурсу та хореографічного мистецтва в майбутньому.

Аналіз попередніх досліджень. Відомості про балет «Маруся Богуславка» на київській і львівській сценах знаходимо в працях фундаторів вітчизняної мистецтвознавчої думки М. Загайкевич (1978), Ю. Станішевського (1961, 1963, 1986), А. Терещенко (1989) та у рецензіях московських

хореографів Р. Захарова (1951), В. Кригер (1951). Серед останніх публікацій різні інтерпретації «Марусі Богуславки» згадують у своїх наукових розвідках О. Захарчук (2013), Н. Семенова (2019), О. Білаш (2020), О. Петрик (2020) та ін.

Варто зазначити, що в деяких дослідженнях, де йдеться про балетмейстерський доробок М. Трегубова, порушується хронологічна послідовність постановок, що призводить до хибних висновків. Так, наприклад, Н. Семенова (2019) пише, що: «Врахувавши недоліки “Марусі Богуславки”, М. Трегубов створив героїко-романтичний балет “Хустка Довбуша” А. Кос-Анатольського...» (с. 86). Проте факти свідчать про протилежне: спочатку була прем'єра балету «Хустка Довбуша» (1951 р. — оригінальна версія, 1953 р. — доопрацьований варіант), а «Маруся Богуславка» побачила світ лише в кінці 1953 р. Тож, розпочинаючи постановку «Марусі Богуславки», М. Трегубов спирався на досвід роботи над «Хусткою Довбуша», а не навпаки. Загалом, в останніх працях балет «Маруся Богуславка» у постановці М. Трегубова частіше згадується лише у переліку національних балетів та партій 50-х років ХХ ст. або в контексті вже відомих тез Ю. Станішевського та А. Терещенко про цей період, його не розглядають як самостійний предмет дослідження.

Мета статті — простежити сценічне життя балету «Маруся Богуславка» у постановці М. Трегубова 1953 року та з'ясувати обставини зникнення цього спектаклю з репертуарної афіші Львівського театру опери та балету.

Результати дослідження

Театральний сезон 1953–1954 рр. головний балетмейстер М. Трегубов розпочав з постановки історико-героїчного балету «Маруся Богуславка» на музику київського композитора А. Свечнікова. Він був третім балетмейстером в Україні, після С. Сергєєва у Києві та І. Карповича у Донецьку, який взявся за цікавий національний матеріал. В основу літературного сценарію твору лібретисти Н. Скорульська та В. Чаговець поклали мотиви історичної народної пісні «Про дівку-бранку Марусю Богуславку» і деякі сюжетні лінії драми українського драматурга-класика М. Старицького «Маруся Богуславка». У центрі — героїчний і хвилюючий образ прекрасної української дівчини-патріотки Марусі Богуславки, що віддала життя за визволення братів-козаків з турецької неволі (Станішевський, 1961, с. 24).

Музична партитура А. Свечнікова, що стала підґрунтям для створення оригінальної хореографічної вистави, базується на українських фоль-

клорних джерелах, вирізняється мелодійністю, національним колоритом.

Як зазначає О. Білаш (2020), «...створення балету “Маруся Богуславка” цілком вкладалося у концепцію репертуару, затребуваного часом: центр уваги тодішніх радянських балетмейстерів зосереджувався на історичній тематиці, головним героєм якої виступав борець за права народу» (с. 131).

М. Трегубов взяв за основу київський варіант С. Сергєєва. Останній неодноразово переробляв сюжетну лінію твору та характеристики головних героїв відповідно до вимог керівництва театру. Через це остаточна версія балету мала значні недоліки в драматургії. Попри це, балет був представлений на другій Декаді української літератури і мистецтва в Москві 1951 року і привернув увагу авторитетних хореографів Р. Захарова та В. Кригер, які написали рецензії у провідних тогочасних газетах. На сторінках преси всі проблемні місця постановки були детально висвітлені. Йшлося про сюжетні запозичення з балету «Бахчисарайський фонтан» Б. Асаф'єва в постановці Р. Захарова, невиразну побудову окремих танцювальних мізансцен; відсутність чіткого визначення акторських завдань у танцівників; використання балетних штампів; перевагу дивертисментних танцювальних номерів над дієвими; недосконалу драматургію в музиці другої дії спектаклю; слабку динаміку розвитку сюжету тощо. Але загальне враження від вистави було позитивним. Так, наприклад, Р. Захаров (1951) писав: «У “Марусі Богуславці” чимало недоліків. Але все ж таки вони не можуть заступити її незаперечних достоїнств — ідейної змістовності та драматичності сюжету, ясності та мелодійності музики. Найцінніше ж у балетній виставі, показаній нам Київським театром опери та балету — органічна єдність елементів класичного та народного танцю».

В іншій рецензії колишня танцівниця В. Кригер (1951) зазначала: «Спектакль, поставлений народним артистом УРСР С. Сергєєвим, барвистий, оптимістичний, у ньому багато лірики та темпераменту. У балеті велика кількість масових танців, побудованих на українському фольклорі. Балетмейстер, беручи за основу народні танці, вміло вкладає їх у сценічні рамки. Барвіста побудова груп, різноманітність рухів створюють яскраве видовище. Багато танцювальних дуєтів добре розкривають настрій героїв, драматичні образи».

Після закінчення другої Декади багатьом учасникам (а їх було понад 2000) були вручені державні нагороди. За розвиток українського радянського мистецтва відзнаки отримали й учасники київського проєкту «Маруся Богуславка».

Орден трудового червоного прапора отримали композитор А. Свечніков та головний балетмейстер С. Сергєєв, Орден «Знак пошани» — виконавці головних партій Л. Герасимчук — Маруся Богуславка, М. Апухтін — Софрон ([О награжденные орденами и медалями работников искусств Украинской ССР], 1951).

Тож, надихаючись успіхами своїх колег з Київського театру опери та балету ім. Т. Шевченка, спираючись на позитивний досвід роботи над історико-героїчним балетом «Хустка Довбуша» А. Кос-Анатольського (1951 рік), а також сповнюючись бажанням укотре зануритися у світ українського національного колориту, М. Трегубов розпочав підготовку постановки «Марусі Богуславки».

Сюжет спектаклю переносить нас в Україну, в мальовничий куточок Богуслава. Дівчата готуються до заручення своєї подруги Марусі з козаком Софроном, приходять гості, свати. І раптом — несподіваний набіг турків. Вони викрадають Марусю, ведуть у полон її брата Степана, забирають із собою кілька дівчат. Марусю привозять до палацу паші. Вона сумує за батьківщиною, бачить, як повз вікна палацу проводять полонених українців, виснажених каторжними роботами. За допомогою невольника Ахмета Марусі надається можливість тікати з палацу. Але вона не може залишити у неволі своїх братів-українців. З ризиком для життя Маруся звільняє з в'язниці полонених і разом із ними повертається на батьківщину.

Працюючи над постановкою, М. Трегубову довелося докласти чимало зусиль, щоб хоч деякою мірою перебороти дивертисментність лібрето та знайти єдину лінію розвитку сценічної дії. У цьому процесі балетмейстеру допомагали диригент С. Арбіт, художник О. Сальман та увесь творчий колектив театру.

Львівська прем'єра «Марусі Богуславки» відбулася 27 грудня 1953 року. Відшукати рецензію на виставу на сторінках львівських газет («Львівська правда», «Вільна Україна»), у яких зазвичай вони з'являлися, не вдалося. Можливо, ця подія пройшла повз увагу критиків. Але скласти уявлення та відтворити певні подробиці цього проекту допомагають матеріали в мистецтвознавчих працях.

Найповніший аналіз львівської версії надає Ю. Станішевський (1963). Він зазначає, що у виставі М. Трегубова була «виразно розкрита тема патріотизму українського народу», у позитивному ключі критик відмічає «оригінальність деяких епізодів, що приваблювали винахідливістю композиційної будови, поетичністю й емоційною силою. Такими були, наприклад, адажіо Марусі

і Софрона, дует Марусі і Гірея, танець з кайданами, дівочий хоровод з останньої дії» (с. 146).

Цікаво, на думку Ю. Станішевського, постановник і артисти вирішили образи головних персонажів: «Мужніми й героїчними рисами наділив Софрона талановитий танцюрист О. Сталінський. Жорстоким і властолюбним малював мурзу М. Печенюк. Переконливими були І. Волкова у ролі Лесі та А. Обертен у партії Степана. Та найвищим акторським досягненням у виставі був образ Марусі Богуславки, створений народною артисткою УРСР Н. Слободян» (Станішевський, 1963, с. 146).

Аналізуючи виставу, критик пише про намагання балетмейстера «перебороти дивертисментність лібрето та знайти єдину лінію розвитку сценічної дії». Однак, як зауважує Ю. Станішевський, «свої задуми постановник втілював не в поетичному танці, а за допомогою примітивної побутової пантоміми. Побутовою жестикуляцією і міміюванням були сповнені навіть наскрізь танцювальні за музикою епізоди. Наприклад, варіація Софрона в першій дії, мелодичне адажіо Марусі й Ахмета та ін.» (Станішевський, 1963, с. 146).

Далі Ю. Станішевський (1963) переходить до характеристики масових українських та «східних» танців. На його думку, вони були позначені «хаотичністю, логічною незавершеністю й деякою одноманітністю» (с. 146).

У пізніших публікаціях Ю. Станішевський (1986) відзначає і те, що М. Трегубов у своїй сценічній версії «Марусі Богуславки» повторив прорахунки постановки С. Сергєєва, який пішов «вторинними стежками, наситивши спектакль прийомами помпезно-розважального “декадного” видовища» (с. 116). На жаль, саме ця цитата частіше за інші тиражується вітчизняними науковцями (Білаш, 2020, с. 134).

Аналізуючи роботи Ю. Станішевського, помічаємо, що думка мистецтвознавця з часом змінювалась. Цікаво, що у ранніх працях Ю. Станішевський (1961) називав постановку С. Сергєєва «значним творчим досягненням балетного колективу столичного театру» і писав про успішний показ твору на другій Декаді української літератури і мистецтва в Москві 1951 року (с. 24).

Ще один аналіз «Марусі Богуславки» у постановці М. Трегубова знаходимо в А. Терещенко (1989). Критик вітала бажання львівської трупи створити історико-героїчну виставу, відмічала сильне звучання патріотичної ідеї визволення козаків, яке проявилось в масових народних сценах, емоційно наповнені і цікаво за пластичним рішенням поставлені народні танці. Також критик відзначала виразне втілення головних персонажів

балету — милої селянської дівчини й водночас гнівної месниці Марусі (Н. Слободян), мужнього Софрона (О. Сталінський), жорстокого пожадливого мурзи (М. Печенюк). Далі А. Терещенко (1989) звертає увагу на прорахунки вистави: «Проте балетмейстерові все ж не вдалося уникнути дивертисментності, номерності, що дрібнило драматичну дію, позбавляло її цілісності. Не зміг М. Трегубов відмовитися і від пантоміми, якою подекуди безпідставно підмінювалися хореографічна пластика та емоційна виразовість класичного танцю. Все це, врешті-решт, і спричинилося до нетривалого життя на сцені цього талановитого, оригінального твору української балетної музики» (с. 42).

Варто зазначити, що ані Ю. Станішевський, ані А. Терещенко, аналізуючи постановку М. Трегубова, не дають жодних посилань на джерела. Тож виникає запитання: на чому базується їхній аналіз? Можливо, вони дивилися львівську виставу в 1953 році? Але на момент прем'єри Ю. Станішевському було 17 років (1936 р.н.), а А. Терещенко — 15 (1938 р.н.). Теоретично, вони могли переглянути виставу наживо й пізніше, але зробити ґрунтовний мистецтвознавчий аналіз балетного твору (саме варіанту М. Трегубова, що важливо), звичайно, ні. Тож, можна припустити, що такі висновки вони зробили, спираючись на статті московських хореографів Р. Захарова та В. Кригер, написані 1951 року. А статті стосувалися попередньої версії балету у постановці С. Сергєєва. Саме у цих публікаціях знаходимо тези, що перегукуються з критикою Ю. Станішевського та А. Терещенко.

Необхідно сказати, що не всі фахівці вважали включення «побутової пантоміми» безпідставним. Н. Захарчук (2013) у своїй статті обґрунтовує доцільність її використання М. Трегубовим і робить висновок: «...щодо пантоміми М. Трегубов був значно далекоглядніший за опонентів-теоретиків — хореограф використовував у своїх балетах винятково танцювальну пантоміму, яка мала б органічно поєднуватися з танцювальною лексикою. І головним переконанням балетмейстера у цьому напрямі було те, що пантоміма, як виразний засіб, не повинна займати провідне місце, на чільному місці має бути танець, принципово збагачений новими виразовими засобами, оновлений сучасним світосприйняттям» (с. 221).

Тезу А. Терещенко про коротке сценічне життя «Марусі Богуславки» на сцені Львівського театру теж необхідно уточнити і відповісти на запитання: скільки часу тривало «нетривале життя» цього балетного твору? Аналізуючи репертуарну афішу львівського театру, ми з'ясува-

ли, що після прем'єри 27 грудня 1953 року виставу показали ще 20 разів: 16 разів у 1954 році, по два рази в 1955 та 1956 роках ([Сьогодні в театрі], 1954–1956). У репертуарі нового театрального сезону 1957–1958 років у переліку балетів знову знаходимо «Марусю Богуславку» (Шереметьєва, 1957, с. 4). Крім того, в репертуарній афіші Львівського театру опери та балету зазначені концерти і закриті вистави, на яких теж могли показувати виставу. Тож, за нашими підрахунками сценічне життя балету тривало чотири театральні сезони, що для проблемної вистави не так вже й замало.

Після прем'єри «Марусі Богуславки» М. Трегубов як головний балетмейстер театру продовжує активно працювати і «випускає» ще десять прем'єр. Так, у 1954 році на сцені Львівського театру з'являються балети «Сім красунь» та «Жізель», у 1955 році — «Лебедине озеро», «Пер Гюнт», «На березі моря», у 1956 році — «Баядерка», «Сойчине крило», у 1957 році — «Великий вальс», а в 1958 році — «Бахчисарайський фонтан» і «Пан Твардовський». Крім постановок М. Трегубова в репертуарі Львівського театру були представлені ще дві прем'єри на музику П. Чайковського — дипломна робота московського хореографа Л. Таланкіної «Франческа да Ріміні» (1956) та А. Шульгіної «Лускунчик» (1957). Паралельно з балетним репертуаром, наприклад, у сезоні 1957–1958 років, на сцені Львівського театру були широко представлені оперні вистави: «Наталка Полтавка», «Катерина», «Галька», «Лісова пісня» ([Сьогодні в театрі], 1958), «Іван Сусанін», «Князь Ігор», «Царева наречена», «Борис Годунов», «Пікова дама», «Євгеній Онегін», «Іоланта», «Молода гвардія», «Таня», «Продана наречена», «Севільський цирульник», «Аїда», «Бал маскаррад», вийшли прем'єри «Сільська честь», «Паяци» тощо. Цей потужний список оперних вистав складався із вітчизняної і зарубіжної класики, в деяких з них М. Трегубов був постановником танцювальної частини («Назустріч сонцю» А. Кос-Анатольського 1957 р., «Кармен» Ж. Бізе, «Лісова пісня» В. Кирейко, «Богема» Дж. Пуччіні 1958 р. (Паламарчук, 2007, с. 359–362).

15 жовтня 1958 року М. Трегубов за власним бажанням звільняється з посади головного балетмейстера Львівського театру опери і балету ім. І. Франка та переходить на роботу до Одеського театру опери та балету на посаду головного балетмейстера (*Трегубов Микола Іванович*, б.д., арк. 11). Звільнення балетмейстера і його перехід до іншого театру поставили остаточну крапку в питанні сценічного життя «Марусі Богуславки». Так, під

впливом різних обставин «Маруся Богуславка» зникає з репертуарної афіші Львівського театру опери і балету.

На жаль, не вдалося знайти фото-кіно матеріали балету «Маруся Богуславка» у постановці М. Трегубова. Але в інтернеті можна переглянути київську версію С. Сергєєва (спектакль 1951 року). Короткий варіант фільму-балету (трохи більше чотирнадцяти хвилин) дає уявлення про найбільш вдалі картини хореографічного твору (Ukrainian Opera Artists XX-th Century, 2021). Після перегляду фільму кожен зможе зробити свої висновки щодо мистецької якості балету, але те, що твір має великий потенціал для нових інтерпретацій, не викликає жодних сумнівів.

Сам факт здійснення постановки «Маруся Богуславка» в театрах України високо оцінила вітчизняний театрознавець М. Загайкевич (1978). Якщо не зважати на ідеологічну складову, яка присутня в літературі часів СРСР, то її думки набувають значної ваги для подальшого усвідомлення події. У своїй монографії вона писала: «Незважаючи на всі хиби драматургічної концепції, і насамперед підкорення засадам “теорії безконфліктності” та вимогам зовнішньої парадності, цей твір, поставлений у ряді театрів, відіграв помітну роль у розвитку не тільки українського, а й усього радянського балетного мистецтва» (с. 160).

Висновки

Театральний сезон 1953–1954 років у Львівському театрі опери та балету для головного балетмейстера М. Трегубова розпочався з нової цікавої роботи — постановки історико-героїчної драми «Маруся Богуславка» на музику А. Свечнікова. Це була третя версія вистави (після київської та донецької) на театральних просторах України. За основу постановки балетмейстер обрав київський варіант С. Сергєєва 1951 року, який на вимогу керівництва театру неодноразово змінювався і в остаточній версії мав значні недоліки драматургії. Працюючи над постановкою, М. Трегубову довелося докласти чимало зусиль, щоб хоч деякою мірою перебороти дивертисментність лібрето та знайти єдину лінію розвитку сценічної дії. Львівська прем'єра балету «Маруся Богуславка» М. Трегубова відбулася 27 грудня 1953 року. Поряд з оригінальними епізодами, цікавими образами головних героїв, вдалими масовими сценами та народними танцями, критики відмічали відсутність єдиної лінії розвитку сценічної дії, перевагу дивертисментних танцювальних номерів, безпідставне використання пантоміми.

Рішення М. Трегубова взяти за основу версію С. Сергєєва призвело до нетривалого сценічного життя вистави. Після прем'єри балет показували 20 разів упродовж чотирьох сезонів, що свідчить про неабиякий глядацький інтерес до твору, і лише в театральному сезоні 1958–1959 років постановка зникла з репертуару. На це вплинули не стільки прорахунки балетмейстера, як зазначають критики Ю. Станішевський та А. Терещенко, скільки природне оновлення репертуару, а також звільнення М. Трегубова з посади головного балетмейстера Львівського театру опери та балету ім. І. Франка за власним бажанням 15 жовтня 1958 року.

Наукова новизна статті полягає у тому, що в ній вперше детально проаналізовано сценічний шлях балету «Маруся Богуславка» у постановці М. Трегубова у Львівському театрі опери та балету 1953 року, уточнено причини зникнення твору з репертуарної афіші.

Перспективами подальших досліджень є з'ясування впливу львівського періоду діяльності М. Трегубова на формування творчого методу балетмейстера, поглиблення уявлення про роль постановки «Марусі Богуславки» у репертуарі Львівського театру опери та балету та в розбудові українського національного балетного театру загалом, виявлення інтерпретаційного потенціалу балету «Маруся Богуславка» композитора А. Свечнікова в сучасному мистецькому дискурсі та ін.

Список посилань

- Білаш, О. С. (2020). Балет «Маруся Богуславка» А. Свечнікова: між новаторським пошуком та «декадним» видовищем. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2, 130–134. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2020.220418>
- Загайкевич, М. (1978). *Драматургія балету*. Наукова думка.
- Захаров, Р. (1951, 26 июня). Маруся Богуславка. *Советское искусство*, 2.
- Захарчук, Н. В. (2013). Творча концепція балетмейстера Миколи Трегубова. *Мистецтвознавчі записки*, 24, 218–226.
- Кригер, В. (1951, 26 июня). Маруся Богуславка. *Известия*, 3.
- [О награждении орденами и медалями работников искусств Украинской ССР] (1951, 3 июля). *Советское искусство*, 1–2.
- Паламарчук, О. (2007). *Музичні вистави Львівських театрів (1776–2001)*. Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка.

- Петрик, О. О. (2020). *Балетна трупа Львівського театру опери та балету другої половини ХХ – початку ХХІ століть: художньо-творчий аспект* [Дисертація кандидата мистецтвознавства, Львівський національний університет імені Івана Франка].
- Семенова, Н. М. (2019). *Національна балетна вистава в українській хореографічній культурі ХХ – початку ХХІ століть* [Дисертація кандидата мистецтвознавства, Харківська державна академія культури].
- Станішевський, Ю. (1961). *Розквіт українського балету*. Знання.
- Станішевський, Ю. (1963). *Український радянський балет*. Мистецтво.
- Станішевський, Ю. (1986). *Балетний театр Радянської України 1925–1985: шляхи і проблеми розвитку*. Музична Україна.
- [Сьогодні в театрі]. (1954–1958). *Вільна Україна*, 1–6.
- Терещенко, А. (1989). *Львівський державний академічний театр опери та балету імені Івана Франка: піввіковий творчий шлях*. Музична Україна.
- Трегубов Микола Іванович. *Заслужений артист УРСР, доцент*. (б.д.). (Фонд Р – 1516, Опис 2, Справа 2623), Архів Київського національного університету культури і мистецтв, Київ.
- Шереметьєва, М. (1957, 5 вересня). *Новий театральний сезон*. *Вільна Україна*, 4.
- Ukrainian Opera Artists XX-th Century. (2021, January 14). *ukrainian ballet «Маруся Богуславка» Kyiv 1952* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=L-zgqLu85EI>
- Petryk, O. O. (2020). *Baletna trupa Lvivskoho teatru opery ta baletu druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolit: Khudozhno-tvorchyi aspekt* [Ballet company of Lviv Opera and Ballet Theatry in the second half of the XXth – at the beginning of the XXIst century: Artistic and creative aspect] [PhD Dissertation, Ivan Franko National University of Lviv] [in Ukrainian].
- Semenova, N. M. (2019). *Natsionalna baletna vystava v ukrainskii khoreohrafichnii kulturi XX – pochatku XXI stolit* [National ballet performance in Ukrainian choreographic culture in the 20th – early 21st century] [PhD Dissertation, Kharkiv State Academy of Culture] [in Ukrainian].
- Sheremetieva, M. (1957, September 5). *Novyi teatralnyi sezon* [New Theater Season]. *Vilna Ukraina*, 4 [in Ukrainian].
- [Sohodni v teatri [Today in the theater]]. (1954–1958). *Vilna Ukraina* [in Ukrainian].
- Stanishevskiy, Yu. (1961). *Rozkvit ukrainskoho baletu* [The flowering of Ukrainian ballet]. *Znannia* [in Ukrainian].
- Stanishevskiy, Yu. (1963). *Ukrainskyi radianskyi balet* [Ukrainian Soviet ballet]. *Mystetstvo* [in Ukrainian].
- Stanishevskiy, Yu. (1986). *Baletnyi teatr Radianskoi Ukrainy 1925–1985: Shliakhy i problemy rozvytku* [Ballet Theater of Soviet Ukraine 1925–1985: Ways and problems of development]. *Muzychna Ukraina* [in Ukrainian].
- Tereshchenko, A. (1989). *Lvivskiy derzhavnyi akademichnyi teatr opery ta baletu imeni Ivana Franka: Pivvikoviy tvorchyi shliakh* [Lviv State Academic Opera and Ballet Theater named after Ivan Franko: A half-century creative path]. *Muzychna Ukraina* [in Ukrainian].
- Trehubov Mykola Ivanovych. *Zasluzhenyi artyst URSR, dotsent* [Tregubov Mykola Ivanovich. Honored Artist of the Ukrainian SSR, Associate Professor]. (n.d.). (Fund R – 1516, Inventory 2, File 2623), Archive of the Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv [in Ukrainian].
- Ukrainian Opera Artists XX-th Century. (2021, January 14). *ukrainian ballet "Marusia Bohuslavka" Kyiv 1952* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=L-zgqLu85EI> [in Russian].
- Zahaikevych, M. (1978). *Dramaturhiia baletu* [Ballet dramaturgy]. *Naukova dumka* [in Ukrainian].
- Zakharchuk, N. V. (2013). *Tvorcha kontseptsii baletmeistera Mykoly Trehubova* [The creative concept of the choreographer Mykola Trehubov]. *Notes on art criticism*, 24, 218–226 [in Ukrainian].
- Zakharov, R. (1951, June 26). *Marusya Boguslavka*. *Sovetskoe iskusstvo*, 2 [in Russian].

References

- Bilash, O. S. (2020). *Balet "Marusia Bohuslavka"* A. Sviechnikova: Mizh novatorskym poshukom ta "dekadnym" vydovyshchem [Ballet "Marusya Boguslavka" made by A. Svechnikov: Between innovative search and show of the decade]. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald*, 2, 130–134. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2020.220418> [in Ukrainian].
- Kruger, V. (1951, June 26). *Marusya Boguslavka*. *Izvestiya*, 3 [in Russian; in English].
- [O nagrazhdenii ordenami i medalyami rabotnikov iskusstv Ukrainskoi SSR [On the awarding of orders and medals to art workers of the Ukrainian SSR]] (1951, July 3). *Sovetskoe iskusstvo*, 1–2 [in Russian].
- Palamarchuk, O. (2007). *Muzychni vystavy Lvivskyykh teatriv (1776–2001)* [Musical Performances of Lviv Theaters (1776–2001)]. Publishing Centre at Ivan Franko Lviv National University [in Ukrainian].

The Scenic Life of the Ballet *Marusia Bohuslavka* in Mykola Trehubov's Performance (1953)

Tetiana Churpita

Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Анотація. *The aim of the article* is to trace the scenic life of the ballet *Marusia Bohuslavka* staged by M. Trehubov in 1953, as well as to find out the circumstances of this performance disappearance from the repertoire poster of the Lviv Opera and Ballet Theatre. *Results.* Based on a few art historical works dedicated to the Lviv version of the ballet *Marusya Bohuslavka* by A. Sviechnikov–M. Trehubov, socio-cultural circumstances and facts related to the performance are analysed. *Scientific novelty.* For the first time, the article analyses in detail the stage creativity of the ballet *Marusya Bohuslavka* staged by M. Trehubov at the Lviv Opera and Ballet Theatre in 1953, and clarifies the reasons for this art work's disappearance from the repertoire. *Conclusions.* For the chief choreographer M. Trehubov, the theatre season of 1953–1954 at the Lviv Opera and Ballet Theatre began with producing the historical and heroic drama *Marusya Bohuslavka* to music by A. Sviechnikov. It was the third version of this performance (after Kyiv and Donetsk programmes) to be staged in Ukrainian theatres. The ballet master chose S. Serhieiev's Kyiv version (1951) as a performance basis, which was repeatedly changed at the request of the theatre's management and had significant shortcomings in the dramaturgy of the final edition. While working on this production, M. Trehubov had to make a lot of effort in order to overcome the diversity of the libretto to some extent and find a single line of the stage action development. The Lviv premiere of M. Trehubov's ballet *Marusya Bohuslavka* took place on December 27, 1953. Along with the original episodes, interesting images of the characters, successful mass scenes and folk dances, critics notified the lack of the unified line of the stage action development, the preference of the diversionary dance episodes and the unreasonable pantomime usage. M. Trehubov's decision to ground the art work on Serhii Serhieiev's version resulted in a short stage life for this performance. After the premiere, the ballet was performed 20 times over four seasons, which indicated a significant audience interest in this art work, and only in the 1958–1959 theatre season it disappeared from the repertoire. This was influenced not so much by the ballet master's gaps, as critics Yu. Stanishevskii and A. Tereshchenko mentioned, but by the simple repertoire renewal and M. Trehubov's resignation from the post of a chief choreographer of the Lviv Opera and Ballet Theatre named after I. Franko on October 15, 1958.

Keywords: Mykola Trehubov; ballet *Marusya Bohuslavka*; Lviv Opera and Ballet Theatre; ballet master; ballet

Відомості про автора

Тетяна Чурпіта, кандидат педагогічних наук, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна, ORCID iD: 0000-0001-5412-404X, email: nikolaschurpita@gmail.com

Information about the author

Tetiana Churpita, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine, ORCID iD: 0000-0001-5412-404X, email: nikolaschurpita@gmail.com

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.